

BYANÄTSFORUM
BREDBANDSFÖRENINGAR I NÄTVERK

I samarbete med
Svenska Stadsnättsföreningen
Hela Sverige ska leva
Coompanion
LRF

2023-08-15
Byanätsforum ideell förening
c/o Carlsson Kerstell
Tvärgatan 6
784 37 BORLÄNGE
mikael@byanatsforum.se

Finansdepartementet DNR: Fi2023/01693
Handläggare: David Troeng
david.troeng@regeringskansliet.se
fi.registrator@regeringskansliet.se

REMISSVAR "FRÅGOR OM DAGENS OCH FRAMTIDENS UTMANINGAR PÅ KONNEKTIVITETSOMRÅDET"

Byanätsforum ideell förening (Byanätsforum) är en intresseorganisation för Sveriges bredbandsföreningar. Våra 150-tal medlemmar verkar främst på landsbygden och äger bredbandsnät med sammanlagt 45.000 anslutningar.

Byanätsforum tar tillfället i akt att besvara dessa frågor även om vi inte ingår i den krets som fått dom tillsända.

Sammanfattning

Under de snart 30 år som gått sedan hushåll och företag på bred front började nyttja datorer och kopplade upp sig mot internet så har samhällets sätt att nyttja digitala tjänster förändrats stort. I dag används digitala tjänster inom såväl samhällskritiska verksamheter som näringsliv och offentlig sektor.

Sveriges politik på konnektivitetens område har länge haft fokus på snabb utbyggnad av bredband till hushåll och företag. Tidigare strategier har tjänat sitt syfte väl och skapat en stabil grund för en fortsatt digitalisering av Sverige. I det skede som samhället nu befinner sig i är behovet kopplat till den digitala infrastrukturen betydligt bredare och mer komplext än tidigare.

Alla delar av den digitala infrastrukturen behöver samverka för att ge bästa möjliga förutsättningar för ekonomisk utveckling. Både fast och mobilt bredband är nödvändigt för att klara framtidens utmaningar och det är särskilt viktigt att komma ihåg beroendet mellan dem. En förutsättning för snabbt mobilt bredband är ett väl utbyggt fibernät. Byanätsforum anser att fasta platser behöver fast uppkoppling så att kapaciteten i mobilnäten räcker till för allt och alla som rör på sig såsom människor, maskiner och djur.

Robusthet i näten är av största vikt för användarnas tillit till tekniken. Byanätsforum arbetar aktivt med att ta fram verktyg som underlättar för små nätägare att öka robusthet och tillgänglighet i sina nät. Det är viktigt att detta stöd kan ges långsiktigt och här har staten ett ansvar att bistå med finansiering.

Användning av konnektivitet och delaktighet

Från frågeunderlaget:

För att människor och verksamheter ska kunna få nytta av infrastrukturen krävs exempelvis både kunskap och ekonomiska förutsättningar. Infrastruktur skapar utvecklingsmöjligheter inom exempelvis samhällsservice, kultur, verksamhets effektivisering, livskvalitet och hälsa. Beskriv hur användningen kan komma att förändras. Vad krävs för att möta behoven och för att maximera nyttan? Krävs något utöver fysisk tillgång till infrastruktur för att alla ska ha möjlighet att dra nytta av elektroniska kommunikationstjänster?

Vi har sett hur kraven på kapacitet i näten ökat exponentiellt under de senaste decennierna och vi förväntar oss även fortsatt kraftiga ökningar av kapacitetsbehoven. I närtid så handlar det om alltmer streaming, videomöten och ständigt ökade krav på högupplöst bildöverföring.

Användningen av streaming och videomöten är idag stor inom exempelvis underhållning och distansarbete men redan i närtid kommer denna teknik att användas frekvent även inom vård och omsorg. Här ser vi stora effektivitetsvinster främst i alla landsbygder där stora avstånd för exempelvis hemtjänstens nattpatruller gör att en nattkamera kan spara många mil i bilen och många timmar som istället kan gå till omvårdnad. Vidare ger den digitala tekniken stora möjligheter att rädda liv inom akutsjukvården med distansdiagnostik och till effektiviseringar för både personal och patienter inom specialistvård. Framtidens patienter kommer att se det som en självklarhet att kunna kommunicera med vården digitalt.

På längre sikt ser vi även självkörande bilar och maskiner inom jord- och skogsbruket som kommer att ställa krav på såväl kapacitet som täckning på stora ytor och stor robusthet. Därutöver ställer det också krav på låg fördröjning och hög kapacitet även uppströms vilket ofta glöms bort i debatten.

EUs Gigabit Infrastructure Act¹ är med sitt gigabitmål en bra start. Där finns uttalade mål att alla EUs medborgare ska ha tillgång till uppkoppling med en kapacitet på minst 1Gbit/s. Byanätsforum anser att Sverige ska verka kraftfullt för att uppnå detta mål. Vidare är det av största vikt att utbyggnaden av 5G-nät och andra trådlösa tekniker för bredband reserveras för de mobila applikationer vi ser en kraftig tillväxt av framöver. Fasta platser behöver fast uppkoppling så att kapaciteten i mobilnäten räcker till för allt och alla som rör på sig såsom människor, maskiner och djur.

Byanätsforum anser att:

- Alla Sveriges hushåll och företag ska ha tillgång till uppkoppling med en kapacitet på minst 1Gbit/s år 2030,
- Krav behöver ställas även på låg fördröjning och hög kapacitet även uppströms,
- Den digitala infrastrukturen ska vara tillgänglig och tillförlitlig under dygnets alla timmar i syfte att skapa förutsättningar för användarnas olika behov.

Tillgång till digital infrastruktur

Från frågeunderlaget:

Möjligheten att vara uppkopplad är avgörande för människor, verksamheter och maskiner. En väl fungerande och tillgänglig digital infrastruktur är en grundläggande förutsättning för samhällets digitalisering. Beskriv önskad målbild. Vad krävs för att nå målbilden? Alla har behov av att kunna använda grundläggande tjänster. Beskriv utvecklingen för grundläggande tjänster och vad det innebär för krav på uppkoppling?

¹Förordning om åtgärder för att minska kostnaderna för utbyggnad av gigabitnät för elektronisk kommunikation om upphävande av direktiv 2014/61/EU (Gigabitinfrastruktur akt), COM(2023)94

”Frågor om dagens och framtidens utmaningar på konnektivetsområdet”

Enligt PTS bredbandskartläggning för 2022 så saknar var femte invånare i Sveriges landsbygder tillgång till bredband i enlighet med EUs mål medan det i tätbebyggda områden endast är en på 100 som saknar detta. Det betyder att det är 20 gånger vanligare för en landsbygdsbo att sakna bredband än för en stadsbo.

Tittar man närmare på enskilda kommuner ser det än värre ut. I cirka 100 av landets kommuner saknar fortfarande 30 procent eller mer av invånarna på landsbygden snabbt bredband. Många gånger är det just dessa kommuner som präglas av stora ytor och relativt lågt invånarantal. Nyttan med digitaliseringens alla möjligheter är stor, särskilt för invånare och företag i glesbebyggda kommundelar och därför blir det en paradox när det är just dessa kommuner som kan komma att få det svårt att nyttja alla dess möjligheter.

Tidigare bredbandsstrategier har på ett föredömligt sätt tydliggjort de nationella målen för bredbandsutbyggnaden så att de också går att bryta ner på region- och kommunnivå och därmed vara ett stöd i arbetet med att ta fram lokala- och regionala bredbandsstrategier. För att nå framgång i den fortsatta utbyggnaden av digital infrastrukturen krävs ett koordinerat arbete där det offentliga roller tydliggörs. Därför behöver målen i en framtida bredbandsstrategi sättas så att de mäts och följs upp på lokal- och regional nivå.

Sedan ett par år mäts bredbandsmålen på vilka som har möjlighet att koppla upp sin byggnad till en ”rimlig kostnad” (homes passed). Analyser visar att det i många fall kan röra sig om en kostnad på över 100.000 kronor trots att denna ”rimliga kostnad” enligt PTSs definition är 40.000 kronor. Byanätsforum anser därför att mål ska sättas även på vilken andel fastigheter som är verkligt uppkopplade (homes connected) samt att båda kategorierna ska följas upp. Målet för ”homes connected” ska vara det styrande. Vidare måste tolkningen av vad som är en rimlig kostnad för uppkoppling bli striktare. Om fastigheten är rapporterad i kategorin ”homes passed” så ska den aktuella nätägaren också kunna åläggas att koppla upp den för maximalt denna ”rimliga kostnad”.

Byanätsforum anser att:

- Alla Sveriges hushåll och företag ska ha tillgång till uppkoppling med en kapacitet på minst 1Gbit/s 2030,
- Den digitala infrastrukturen ska vara av tillgänglig och tillförlitlig under dygnets alla timmar i syfte att skapa förutsättningar för användarnas olika behov,
- Målen i en framtida strategi sätts så att de mäts och följs upp på lokal och regional nivå,
- Målen i en framtida strategi sätts på vilken andel fastigheter som är verkligt uppkopplade.

Förutsättningar för utbyggnad av digital infrastruktur

Från frågeunderlaget:

Utbyggnaden av infrastruktur för konnektivitet är marknadsdriven med stöd från samhället där det saknas förutsättningar för kommersiell utbyggnad. Exempelvis kan både praktiska och administrativa hinder försvåra utbyggnaden. Beskriv eventuella hinder och önskad målbild för fortsatt utbyggnad av infrastruktur. Vad skulle behövas för att nå målbilden? Kan tekniska framsteg förändra förutsättningarna?

En grundläggande förutsättning för våra medlemmar är likvärdiga förutsättningar för finansiering av utbyggnaden av sina nät. Skatteverket har i februari 2022 beslutat att insatser i ekonomiska föreningar som äger bredbandsnät (märk väl att det inte gäller andra ekonomiska föreningar som äger anläggningar eller exempelvis aktiekapital i aktiebolag) inte längre ska betraktas som kapitaltillskott utan istället som momspliktig omsättning. Det gör att nya medlemmar får betala 25% mer för sin insats i föreningen än

”Frågor om dagens och framtidens utmaningar på konnektivitetssområdet”

befintliga medlemmar, en extra kostnad på ofta 5.000:-. Byanätsforum har överklagat beslutet och inväntar idag dom från Högsta Förvaltningsdomstolen. Om denna skulle gå på Skatteverkets linje så kommer det kraftigt försvåra utbyggnad av digital infrastruktur i såväl befintliga som nybildade bredbandsföreningar.

För att målen i den kommande strategin ska kunna nås krävs en tydlighet gentemot branschens alla aktörer, men också de myndigheter som på olika sätt påverkas av branschens förutsättningar. Det kan exempelvis handla om direktiv till myndigheter i syfte att säkerställa att beslutsprocesser inte är onödigt långa eller komplicerade.

Samförläggning med exempelvis elnätsbolag som idag i stor utsträckning gräver ner sina nät är en möjlighet som alltför ofta inte utnyttjas. I de områden där det finns kommunala energibolag, vilka ofta också driver stadsnät, fungerar det enligt vår uppfattning väl. Många av våra medlemmar upplever däremot problem där de nationella aktörerna verkar, ofta är kostnaden så hög att det blir billigare att gräva själv.

Byanätsforum anser att:

- En insats i en ekonomisk förening ska behandlas lika i alla ekonomiska föreningar

Robusthet och säkerhet

Från frågeunderlaget:

Med dagens samhällsutveckling har den digitala infrastrukturen blivit en samhällskritisk infrastruktur. För att samhället ska fungera utan allvarliga störningar ökar behovet av att stärka robusthet och säkerhet för infrastrukturen. Det försämrade säkerhetspolitiska läget har ytterligare ökat vikten av en säker och robust infrastruktur. Beskriv önskad målbild för att uppnå en robustare och säkrare digital infrastruktur. Vilka risker ser ni i dagsläget? Vad skulle krävas för att nå målbilden?

Den fulla potentialen av en digital infrastruktur nås först när det finns en tillit till att det inte sker avbrott eller störningar. Det är först då som omställning kan ske och investeringar i digitala lösningar kan motiveras.

En digital infrastruktur är så mycket mer än en kabel i backen eller en mast på ett berg. Tillgänglighet, låg fördröjning och redundans är i dag precis lika viktiga aspekter när det gäller digital infrastruktur som det faktum att den faktiska anslutningen existerar.

För att kunna trygga tillgänglighet i hela Sverige kommer kraven på driftsäkerhet på de mindre näten att behöva höjas och elförsörjningen till dessa att behöva säkras. PTS driftsäkerhetsföreskrifter (PTSFS 2022:11²) omfattar i praktiken endast nät med mer än 2.000 anslutningar. Viktigt för likvärdighet och allas rätt till uppkoppling är att samtliga nät i landet har tydliga krav på tillgänglighet. Därför behöver resurser läggas på att skapa redundans i bredbandsnät på landsbygden som ofta endast har en framföringsväg. Det krävs även satsningar på att trygga driften i noder genom batteribackup och reservkraft.

De små lokala nätägarna i form av bredbandsföreningar och små stadsnät behöver ett bra stöd för att kunna förvalta sina nät. Stadsnäten har Stadsnätsföreningen som en självklar part och vi från Byanätsforum arbetar aktivt med att ta fram verktyg som underlättar för våra medlemmar att förvalta sina nät på ett effektivt sätt. Detta ökar robusthet och tillgänglighet i våra medlemmars nät. Det är viktigt att detta stöd kan ges långsiktigt och här har staten ett ansvar att bistå med finansiering.

² <https://www.pts.se/sv/dokument/foreskrifter/telefoni--internet/ptsfs-202211---foreskrifter-och-allmanna-rad-om-sakerhet-i-nat-och-tjanster/>

”Frågor om dagens och framtidens utmaningar på konnektivitetssområdet”

Byanätsforum anser att:

- Sveriges fasta och mobila digitala infrastruktur ska vara av tillräckligt hög kvalitet så att den är tillgänglig och tillförlitlig under dygnets alla timmar.

Konkurrenskraft

Från frågeunderlaget:

Goda förutsättningar för tillförlitlig och säker konnektivitet kan leda till en stärkt svensk konkurrenskraft inom forskning, utveckling och näringsliv både ur ett nationellt och internationellt perspektiv. Beskriv önskad målbild för hur infrastruktur kan bidra till stärkt konkurrenskraft. Vad skulle behövas för att nå målbilden?

Tillgången till snabb och tillförlitlig digital infrastruktur är redan idag en förutsättning för att fullt ut kunna nyttja digitaliseringens alla fördelar. Många av våra medlemmar ser i sina nät en allt större användning från såväl fast boende som fritidsboende. Distansarbete har länge varit tekniskt möjligt men har efter pandemins inverkan på samhället också blivit socialt accepterat hos chefer och kollegor. De fritidsboende tenderar ofta att bli alltmer deltidboende tack vare möjligheten att arbeta på distans. Detta bidrar då till det lokala näringslivet i form av butiker och olika slags service kan utvecklas.

Vi ser även en ökad invandring från kontinenten av människor som söker sig långt utanför stadskärnorna när de kan ta med sig sitt arbete. För dessa är ett snabbt och stabilt bredband en förutsättning. Sverige kan öka konkurrenskraften hos de landsbygder som ännu saknar detta genom en snabb utbyggnad av fast bredband.

Vidare ser vi den stora tillväxten i norra Sverige där tusentals arbetstillfällen skapas under kort tid. En (av många) grundförutsättningar för att lyckas rekrytera personal till dessa arbetstillfällen är tillgång till snabbt bredband både i nybyggda områden och i de landsbygdsområden dit personalen väntas flytta med sina familjer. Även här ser vi stora behov av fortsatt utbyggnad av fast bredband.

Den svenska telekommarknaden har präglats av öppenhet där tillträde till fiberinfrastrukturen har skett på flera olika nivåer. Det är inte alltid hastighet i uppkopplingen som är avgörande. Säkerhets- och systemkrav kan exempelvis göra att en aktör vill hyra svartfiber mellan två olika punkter för att kunna nå avsedd effekt. Detta är lika viktigt i landsbygder som i städer men aspekten saknas ofta i debatten om fortsatt utbyggnad av digital infrastruktur i landsbygderna.

Byanätsforum anser att:

- Tillgången till fast och mobilt bredband för alla Sveriges invånare och företag är en förutsättning för Sveriges konkurrenskraft.
- Tillträde till den digitala infrastrukturen kan behöva ske på olika nivåer, exempelvis till svartfiber, vilket är lika viktigt för den infrastruktur som finns i landsbygder som i städer.

Klimat, hållbarhet och resurseffektivitet

Från frågeunderlaget:

Goda förutsättningar för tillförlitlig och säker konnektivitet och en allt snabbare digitalisering av samhället kan ha såväl positiva som negativa effekter på klimatet och effektivt resursutnyttjande. Beskriv en önskad målbild. Vad behövs för att maximera de positiva och minimera de negativa effekterna?

”Frågor om dagens och framtidens utmaningar på konnektivetsområdet”

Vi har tidigare beskrivit hur snabbt och säkert bredband gör det möjligt att arbeta var som helst i landet. Vidare ger digitaliseringen stora möjligheter för vård- och omsorgspersonal att genomföra många insatser även på distans. Detta sammantaget gör att Sveriges samlade klimatavtryck kan minska avsevärt.

En annan aspekt vi som land bör ta hänsyn till i utbyggnaden av bredband är energieffektivitet. Skillnaden i energiåtgång per förmedlad Gigabit mellan olika tekniker är idag markant vilket bör vägas in när beslut tas om vilken teknik som ska användas. Här har fast bredband idag en stor fördel kontra mobila lösningar – vi anser därför att fasta platser ska ha fast uppkoppling så att mobilnäten kan reserveras för allt och alla som rör på sig såsom människor, maskiner och djur.

Byanätsforum anser att:

- Digitaliseringens alla möjligheter att bidra till klimatnytta och effektivt resursutnyttjande tas bäst tillvara när alla i Sverige har tillgång till den.
- Energieffektivitet ska vägas in när beslut tas om vilken teknik som ska användas.

Statligt stöd

Från frågeunderlaget:

Under perioden 2024 – 2027 är sammantaget 3,8 miljarder kronor avsatta för statligt stöd till bredbandsutbyggnad. Finns det, mot bakgrund av de olika utmaningarna på konnektivetsområdet, behov av omprioriteringar/ omfördelningar för att maximera nyttan av avsatta resurser?

I dag fördelas stöd utifrån kostnadseffektivitet där lägst sökt stöd prioriteras. Detta utifrån slutsatsen att det skapar incitament för aktörer att söka olika typer av intäkter för utbyggnaden. Det är dock svårt för mindre nätägare, exempelvis bredbandsföreningar och stadsnät i landsbygdskommuner, eftersom de inte har samma ekonomiska muskler eller lika många andra aktörer att samarbeta med som de större nationella aktörerna.

PTS regleringsbrev för 2022 lyfter särskilt bredbandsföreningarna som viktiga men PTS har inte på ett tillräckligt sätt skapat förutsättningar för dessa att enkelt kunna söka bredbandsstöd. Bredbandsföreningar har runt om i landet skapat engagemang så att bygden gått samman och gjort det som de kommersiella operatörerna ansett omöjligt eller för dyrt, nämligen byggt fibernät till en rimlig kostnad för invånarna. Trots PTS uppdrag att främja de lokala byanäten när de söker bredbandsstöd så har, grovt räknat, endast 1% av de avsatta medlen tillfallit fiberföreningarna. Om PTS ska fortsätta ansvara för utdelningen av bredbandsstöd måste processen förenklas.

Om en ny modell för bredbandsstöd övervägs anser Byanätsforum att regeringen bör överväga att lägga makten hos den enskilda medborgaren. Vi föreslår därför en bredbandscheck som de bidragsberättigade hushållen kan använda för att koppla upp sitt hem till fast bredband. Givetvis behöver en sådan reform utredas mer innan den kan genomföras, Byanätsforum bidrar gärna med kunskap i en sådan utredning.

Byanätsforum anser att:

- även mindre nätägare, exempelvis bredbandsföreningar och stadsnät ska ges samma förutsättningar som andra aktörer att kunna ta del av de statliga bredbandsstöden.
- bredbandsstödet från staten enbart ska ges till utbyggnad av tekniker som skapar förutsättningar för att möjliggöra gigabituppkoppling.
- de regionala bredbandskoordinatorerna uttryckligen får i uppdrag att samverka med samtliga nätägare; bredbandsföreningar, stadsnät och nationella aktörer, för att prioritera område med mindre kostnadseffektivitet. I många fall fungerar samverkan bra men i de fall det inte fungerar behöver detta tydliggöras. PTS behöver även följa upp hur samverkan fungerar i praktiken.
- En bredbandscheck införs som de hushåll och företag som idag omfattas av bidragssystemet kan nyttja för att själv välja vilken aktör de ska ansluta till.